

Hoofdstuk 4

SBO De Kans

SBO De Kans is gevestigd in stadsdeel Nieuw-West te Amsterdam en maakt deel uit van het samenwerkingsverband West. De school wordt bezocht door 176 leerlingen, variërend in de leeftijd van vier tot dertien jaar. Behalve onderwijs biedt De Kans meerdere vormen van advisering en ondersteuning voor ouders, kinderen en buurtbewoners uit de wijk, zoals naschoolse dagbehandeling Altra, huisvesting Kind en Motoriek en ABC Praktijk.

www.sbodekans.nl

'Het is nooit klaar'

SBO De Kans ontwikkelt van zwak naar goed

Van zwak naar goed

In 2006 beoordeelde de inspectie 146 sbo-scholen als zwak en 21 sbo-scholen als zeer zwak (totaal 53% van alle 316 sbo-scholen). Twee jaar later heeft van deze groep 56% een voldoende basis-kwaliteit behaald en is slechts 3% nog zeer zwak. SBO De Kans heeft de beoordeling zwak weten om te buigen naar een basisarrangement.

Voor De Kans gold in 2006 dat een ontwikkelingsperspectief (OPP) ontbrak en dat leerlingen niet gevolgd werden in relatie tot dit OPP. Bovendien bepaalde de school te weinig op grond van analyses de onderwijsbehoeften van de kinderen en vonden in sommige groepen te veel ongerichte activiteiten plaats. Uit de huidige positieve beoordeling van de inspectie blijkt dat De Kans een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten hanteert, dat leerkrachten systematisch de vorderingen van de kinderen volgen en dat de school een OPP opstelt. De inspectie beoordeelt als zeer goed dat de school inzicht heeft in de onderwijsbehoeften van haar leerlingen en dat de leerkrachten duidelijke uitleg van de leerstof geven.

De directeuren:
Hans Klaassen en Rolien Slinger (adjunct):

'Een leerkracht moet zijn eigen leerkracht zijn'

Vijf jaar geleden ben ik aangesteld als directeur aan één van de twee scholen voor speciaal basisonderwijs. Het was bekend dat het een zwakke school was. Deze school was voornamelijk bezig met beheersing; een eenduidige lijn vanuit het management ontbrak. Het onderscheid tussen lom en mlk werd op beide sbo-scholen oogluikend toegestaan. Dat zag je ook terug in het aannamebeleid van leerkrachten. Bovendien had het team van deze sbo-school nog geen ontwikkelingsvisie en het leerlingenaantal ging naar beneden. Didactisch gezien was de school zwak en het leerlingvolgsysteem werkte niet. De andere school was erg naar binnen gericht volgens de oude lijn. Er heerste een buitengewoon voorspelbaar klimaat in een rustige omgeving. Die school had volgens de inspectie naar de normen van destijds wel voldoende kwaliteit. Mensen werkten keihard op beide scholen.

Goed onderwijs

Ik kreeg twee benoemingen, als schoolleider en als projectleider van de organisatorische, onderwijskundige en fysieke samenvoeging. Onze ambitie was om goed onderwijs mogelijk te maken voor kinderen met ontwikkelingsbelemmeringen. Dat begon met het creëren van draagvlak in de realiteit dat er één nieuwe school moest komen. Het uitgangspunt was dat we alleen het goede zouden behouden. Dat levert verzet op, maar je moet ook open staan voor nieuwe ontwikkelingen en zelfreflectie toepassen. Alle vastigheden zijn afgebroken totdat we concludeerden: 'Dit is het, laten we die kant opgaan. Ga je mee of niet?'

Leerteams

Het veranderproces begonnen we met Teamonderwijs Op Maat (TOM). TOM heeft de juiste visie en geeft ruimte aan leerlingen en leerkrachten, waardoor

je een eigen onderwijsconcept kunt kiezen. We hebben andere sbo-scholen benaderd die met TOM werken. Al onze medewerkers zijn hier twee dagen op bezoek geweest met kijkwijzers. De resultaten werden in het team teruggebracht en bediscussieerd. Op één van de scholen zaten zestig kinderen in één lokaal met drie medewerkers. Wij vinden veiligheid en voorspelbaarheid belangrijk, dus wij kozen voor het model één leerkracht op één groep. Daardoor is de verantwoordelijkheid duidelijk belegd en het onderwijssysteem is risicovrij bij ziekte en uitval. Wij zijn ervan uitgegaan dat elke leerkracht deskundig is en in leerteams zelf vooruitgang kan boeken. We hebben drie leerteams opgericht (onder-, midden- en bovenbouw) met een onderwijsbegeleider in een gelijkwaardige rol.

Externe audits

We hebben een schoolplan voor beide scholen gemaakt als zijnde één school. Bij de invoering van de sociaal-emotionele methode Leefstijl ga je als team een heel weekend met elkaar trainen. Dan komt er veel boven. Het 'hullie' en 'zullie' gaat er snel uit. Inspectierapporten gaven duidelijk aan waar de zwakke punten zaten. Wij hebben met maatwerk en planning doelgericht aan deze punten gewerkt. Het hele proces hebben we afgerond met een feestje. Ik vind het heel jammer dat de inspectie nu zo weinig langskomt, want ze hebben een kwaliteitsbevorderende rol. Daarom organiseren we zelf externe audits.

'Dit is het, laten we die kant op gaan'

Uitdagen

Het belangrijkste is dat we zijn gaan kijken naar opbrengsten. Ik vind het volkomen logisch vanuit de organisatiekunde en de maatschappelijke/onderwijskundige opdracht. Met overheidsgeld moet je doelen halen en checken of je die doelen gehaald hebt. De maatschappelijke taak is dat je met weinig tijd het maximale uit kinderen haalt. We begonnen met handelingsgericht werken. Dat leert je om een andere kijk op kinderen te krijgen. Wat kan een kind wel of niet? Je daagt het kind uit, zodat je leerstof kan aanbieden in de zone van naaste ontwikkeling.

1-zorgroute

De verbeteringen op het gebied van organisatie en onderwijs zijn in niet te hoge doelen vastgelegd en geprioriteerd in een jaarplan. Ik wil doelen altijd te hoog stellen, dat is mijn persoonlijke valkuil. Ik streef naar planmatig verbeteren. Dat is spannend en goed. Bij de fusie hebben we veel accent gelegd op het afstemmen van de leerlijnen op de leerling en dus niet op het volgen van de methode. De 1-zorgroute hebben we twee jaar geleden geïntroduceerd, omdat je daarmee cyclisch handelingsgericht werken en opbrengstgericht werken koppelt aan het maximaliseren van de kwaliteit. Je probeert oorzaak en gevolg aan elkaar te koppelen (Plan-Do-Check-Act). Die integraliteit komt uit de 1-zorgroute.

Teamgeest

Ik geloof in een collegiaal model. Mensen moeten zich verbonden voelen, dan worden ze vanzelf ondernemender in hun eigen leerproces. Een leerkracht moet zijn eigen leerkracht zijn. Voor de positionering van het speciaal basis-onderwijs moet je trots zijn, openstaan voor ontwikkeling en met andere collega-scholen samenwerken. In een werkgroep van tien scholen delen wij onze inhoudelijke ontwikkelingen.

Preventief interveniëren

In de toekomst gaan wij ons verder specialiseren in de aanpak van gedragsproblemen. Hoe communiceren we met kinderen? Wat accepteren we van hen? Als de situatie fysiek dreigt te worden, moet een leerkracht de tools hebben om te kunnen handelen. Dit jaar leren we tijdens een training hoe we in de voorfase van een dreigend conflict professioneel kunnen interveniëren. We gaan kinderen meer eigenaarschap geven en we gaan ze coachen om hun eigen ontwikkelingsperspectief te bereiken. We schrijven de rapporten voor de kinderen zelf. We willen deze verder ontwikkelen in leerlingportfolio's. Dan kunnen de kinderen zelf aan hun ouders laten zien wat ze nog moeten leren. Een gedeelte van het onderwijsprogramma wordt afgestemd op de vraag van de kinderen. 's Ochtends worden ze door leerkrachten aangestuurd, terwijl 's middags activiteiten plaatsvinden vanuit de belangstelling van de kinderen.

Ouderbetrokkenheid

Ouders hebben direct invloed op de ontwikkeling van hun kind, daarom nodigen we ze uit bij gesprekken van de begeleidingscommissie. We realiseren ons steeds beter dat ouders goed kunnen aangeven hoe ze hun kind opvoeden. Deze kennis is voor ons van groot belang. Zo proberen we het partnerschap meer invulling te geven. De grens in deze is dat wij als school in eerste instantie het belang van het kind dienen.

Communeerbare vaten

Niemand weet wat Passend onderwijs precies betekent. Het sbo is afhankelijk van besturen en samenwerkingsverbanden. Zij maken structurele keuzes en per gebied verschillen deze van elkaar. Ik ben blij dat het speciaal onderwijs straks binnen het samenwerkingsverband valt. Tot nu toe stopte het continuüm van zorg bij de grens ervan. Het zijn communeerbare vaten en dat is precies waar wij heen willen.

'Ik geloof in een collegiaal model'

De onderwijsbegeleiders (vlnr):
Judith Mooij, Carla Zoon en
Dorien Kropholler:

'Goed klassenmanagement vormde onze basis'

Er was een periode dat wij een zwakke school waren, maar dat kwam door de fusie. Een goede methode ontbrak. Sowieso hanteerden beide scholen andere methodes. Het lom-niveau verschilde nogal van het mlk-niveau. Daardoor ging er meer tijd naar de leerstofjaarplanning in plaats van naar de afstemming van het onderwijs op de leerling. Met zo veel te doen, is het logisch dat een inspecteur constateert dat er nog veel moet gebeuren.

Beter doordacht

Goed klassenmanagement vormde onze basis. Aan de hand van ons onderwijs-concept hebben we veel zelf ingevuld. De school werd daardoor één geheel met een duidelijke klasseninrichting, een klok met instructietabel en een instructietafel. We hebben kijkwijzers gemaakt en we zijn bij elkaar in de klas gaan kijken. Door de landelijke aandacht van de inspectie en het SBOwerk-verband kregen we snel de beschikking over meer methoden, aanpakken en inzichten. Neem bijvoorbeeld de landelijke omslag van begrijpend lezen: van statische boekjes naar de dynamiek van de actualiteit. De leesstrategieën zijn nu beter doordacht. Ook de effectieve instructie is nieuw: hoe start je de les? Hoe kan je met een gezamenlijke instructie toch alle niveaus aanspreken? Wij hebben geprobeerd alle ontwikkelingen een directe vertaling voor onze school te geven.

Confronterend

Twee jaar geleden hebben we een nieuw leerlingvolgsysteem ingevoerd met digitale dossiers. Deze dossiers staan op internet, zodat de leerkracht altijd de dossiers kan inkijken. In het dossier staat de thuissituatie, het ontwikkelingsperspectief en de uitslag van de toetsen. Het systeem heeft met name

gezorgd voor een betere communicatie over onze groepsplannen. We kunnen nu praten over de doelen, de aanpak en de resultaten. De onderwijsbegeleiders zijn getraind om met leerkrachten over resultaten en onderwijsbehoefte te praten. Dat kan soms confronterend zijn. Die angel haal je er uit met doorvragen. Als we bijvoorbeeld zien dat een leerling in de klas ver van de leerkracht vandaan zit, vragen we waarom dat zo gebeurt. Vaak is dat niet toevallig.

Praktische afstemming

Vijf jaar geleden maakten wij alle analyses en toetsschema's. Tegenwoordig doen de leerkrachten dat zelf. Door de 1-zorgroute leerden wij beter naar de leerlingen te kijken en de resultaten te interpreteren. Stap voor stap is dat erin gekomen, van papieren opdracht naar beleving. Je moet in de pas lopen, want je buurvrouw doet ook mee. Daarnaast starten we elke ochtend met het leerteam voor praktische afstemming. Drie keer in de maand hebben we vergaderingen over nieuwe methodes, klassenmanagement, afsluiting van taalthema's, raakvlakken et cetera. We staan stil bij iedere stap en we maken tijd voor intervisie.

Opbrengstgericht werken

Het is nooit klaar. We hebben nu een cursus over omgaan met agressief gedrag en we gaan het taalonderwijs aanpakken. Dat aanbod komt vanuit de gemeente. Het niveau van het onderwijs in Amsterdam was onvoldoende, daardoor organiseert de gemeente taalcursussen en trainingen over opbrengstgericht werken. We moeten nog deskundiger worden voor kinderen met een meervoudige problematiek.

'Van papieren
opdracht naar
beleving'

De leerkrachten (vlnr):
Fleur van Hoorn (groep 6), Ans van de Klippe
(groep 8), Paul de Weers (groep 8), Annemieke
Buijs (groep 1,2), Jef Roelofse (groep 5) en
Bernlef Knossen (groep 5b):

'We voelen ons gezamenlijk meer verantwoordelijk'

Een groot omslagpunt was de nieuwe manier om kinderen te volgen en onze pogingen om op een andere manier aan te sluiten op hun individuele behoeftes. Door een ontwikkelingsperspectief te schrijven, zie je welke sprongen een kind maakt. Dat brengen we veel beter in kaart dan vijf jaar geleden. Het volgsysteem is veel overzichtelijker en dat bevordert de continuïteit en de doorgaande leerlijnen. Het jargon is gedeeld en handelingsgerichter geworden. Organisatorisch grijpt alles goed in elkaar. Het jaar is in drie cycli verdeeld, waarbij iedereen dezelfde stappen doorloopt. Jong en oud begrijpt elkaar, groepsplannen zijn overal hetzelfde met een eigen insteek.

Intervisie

Ook de leerteams waren een omslagpunt. In die leerteams zitten oude en jongere leerkrachten. De onderwijsbegeleiders geven structuur aan de leerteams en zorgen dat de cycli worden uitgevoerd. Het zijn regelaars en inhoudelijk deskundigen. De onderwijsbegeleiders coachen de leerkrachten. Een volgende stap is dat we bij elkaar gaan kijken. Het continuooster is hierin beperkend, want we hebben te weinig mensen voor ontwikkeling. We hebben intervisie geïntroduceerd, omdat we te maken hebben met gedragsmoeilijke kinderen. Het is een veilige manier van elkaar coachen, waardoor we ons gezamenlijk meer verantwoordelijk voelen voor de kinderen.

Ouderbetrokkenheid: een brug tussen ouders, leerlingen en school

Ik werk voor een welzijnsorganisatie die in dit stadsdeel actief is. Wij zetten op negen scholen ouderbetrokkenheid op. Ik werk op maandag en dinsdag op deze school en probeer een brug te slaan tussen ouders, leerlingen en school. Ik organiseer laagdrempelige koffieochtenden en themabijeenkomsten over opvoedkunde, EHBO, beweging en leren. We leren ouders het leren lezen van hun kind te begeleiden. We wijzen er op dat ook lezen in de eigen taal belangrijk is. Wij proberen de leerlingen zo veel mogelijk te laten lezen en daar is ouderbetrokkenheid een heel goed instrument in.

Michèle Fraikin is de coördinator ouderbetrokkenheid.

De ouders (vlnr):
Willie Krop (Carl Giele, groep 7),
Winnie Kandan (Richwajne Paesch,
groep 6), Ingrid van Pantophed
(Zefanja, groep 8), Semiha Temizler
(Soner, groep 8) en Mehmed Razzouki
(Hmza, groep 8):

'We hebben veel geleerd van de koffieochtenden'

Extra lessen

"Ik wil mijn kind helpen met huiswerk, maar ik ben bang dat ik ga struikelen. Mijn kind kan slecht leren en ik kan dat moeilijk begeleiden. Hij zegt ook: 'Op

school leer ik het anders'. Hij is nu goed opgepept en krijgt extra lessen in de schakelklas van groep 7. Ik heb alle themabijeenkomsten gevolgd. Ik heb daardoor meer zelfvertrouwen gekregen. De leerkrachten zijn heel duidelijk en benaderbaar. Mijn kind is echt een mannetje geworden."

Interesse tonen

"Ik heb veel geleerd van de koffieochtenden. Als ouders voelen we ons hier op ons gemak. We worden goed begeleid en betrokken bij onze kinderen. Ze leren ons thuis op dezelfde manier met ons kind om te gaan. Ik had niet veel geduld met mijn zoon. Ik heb geleerd om met hem een boek door te nemen en te delen wat hij op school heeft meegemaakt. Vroeger ging ik het eten maken als hij thuiskwam. Nu ben ik elke dag bezig met mijn kind: een boek lezen, om de tafel gaan, tijd besteden en interesse tonen. Ik werk samen met de leerkracht. Mijn kind kan nu lezen en zich uiten bij anderen. Ik heb een ander kind gekregen."

'We hebben
geleerd geduldig
te zijn'

Zoveel vrijheid

"In het begin kon ik niet begrijpen waarom ze op deze school de kinderen zoveel vrijheid geven. Ze mogen hier alles zeggen wat ze denken. Dat mag in mijn cultuur niet. Dit soort dingen heb ik op de koffieochtenden met andere ouders besproken. Ik kan niet veel tijd aan mijn kleinkind besteden, hij komt laat en gaat al om acht uur naar bed. Als ik hem nu iets vraag, gaat hij heel veel praten. We hebben geleerd om geduldig te zijn. Op koffieochtenden eten we ook lekker Marokkaans."

Schaamte en pijn

"Dit is mijn vierde kind. Als dit mijn eerste kind zou zijn, had ik me geschaamd. De schaamte en pijn zie je bij veel ouders terug. Mijn kind deelt op het plein wel eens een mep uit en hij stoort andere kinderen. Op de koffieochtenden vergroot ik dit uit, omdat er veel moeders zijn die zich kapot schamen. Zo zorg ik ervoor dat we het hierover hebben. Tegenwoordig hebben veel kinderen gedragsproblemen. De problematiek op deze school is daardoor veel zwaarder geworden. Door een kind met een gedragsstoornis raak je als gezin in een isolement. De naschoolse activiteiten lukken niet. Bij het speciaal basisonderwijs zouden ze daarom veel activiteiten na schooltijd moeten aanbieden. De koffieochtenden hebben ervoor gezorgd dat ik een studie maatschappelijk werk heb opgepakt. Ik had dit soort dingen vroeger nooit gedurfd. Vrouwen hebben vaak een minderwaardigheidscomplex. Juist voor de moeders die het moeilijk hebben, zorgen de koffieochtenden voor emancipatie."